

**HORSENS-
HAMMER
ÅRBOG
1987**

Skomagerens Mine

Aalborg Amtstidende bragte den 31. august 1959 en samtale med fru Mine Olesen, Vodskov. Hun fortæller om sin barndom i Hammer Bakker. Fru M.O. døde april 1960.

I min barndom var vi ikke fattigere end andre, jeg kan i hvert fald aldrig mindes, at vi har manglet noget at spise, men man havde ikke rede penge derude i bakkerne.

Det er fru Mine Olesen, Kirkevej 2 i Vodskov, der i tankerne dykker ned til de kære barndoms minder. I dag er hun 77 år, så det er jo nogle dage siden hun færdedes mellem de store asketræer i den sydlige del af Hammer Bakker, men hun fortæller så levende, interessant og fornøjeligt om tiden dengang, at det hele næsten træder lyslevende frem.

Mose-Smeden og Skrædder-Volle.

Hun fortæller om den tid, da der lå mange små "steder" spredt på bakker, i dale og inde i skoven. Om beboerne, der alle blev kaldt ved navne, der bestemt ikke stod på deres dåbsattest, men navne, der beskrev særegenheder ved personen, om Kusk-Lars, Jørgen -Himmelbo, Mørk-Johannes, Mose-Smeden, Sø-Johannes, Myr-Anton og aller mest om hendes egen far.

Nu er det 64 år, siden vi flyttede fra stedet, siger hun og lader fingrene lege med kniplepindene, og det eneste, der er tilbage er de store asketræer - de står lige over for anstalten. Bedstefar var skovfoged, og mine forældre boede i hans hus.

Minder fra skuffernes dyb.

Bedstefar var forresten ikke helt almindelig, da han var gift tre gange, og allerede da han gik fra kirken efter det første bryllup havde han fortrudt sit valg.

Fru Olesen henter nu sirlige små tegninger frem fra kommode-skuffens dyb. Bedstefaderens skitser af Uranienborg og Fredensborg slot, morbroderens drabelige krigere og stejle heste. Det er næsten 100 år, siden de blev lavet i det lille skovfogedhus ved bakkerne fod, men de er endnu et familieklenodie.

Også bedstefars tunge London-ur, der gennem en menneskealder lå i hans lomme kommer frem på bordet.

I kapslen ligger endnu alle reparationssedlerne, den ældste viser årstallet 1852, men det er mange år, siden uret for sidste gang sagde tik-tak.

Hvis nogen i dag levede som mine forældre gjorde, fortæller hun, så ville man kalde dem fattige, men tiden dengang kan ikke sammenlignes med i dag. Jeg kan ikke huske utilfredshed eller arbejdsløshed fra bakkerne.

Otte kroner for et sæt tøj.

Far var skrædder. Han gik fra hus til hus, fra gård til gård og syede mændenes tøj. Han var ikke meget hjemme, og fik altid kosten, hvor han arbejdede.

70 øre for en vest og 70 øre for et par bukser, og hvis han hjemme skulle sy et helt sæt tøj, så kostede det otte kroner. Det var mange penge dengang.

Ved siden af havde vi lidt landbrug, som mor og vi børn passede. Somme tider havde vi en ko somme tider to. Det hjalp jo meget på kosten, at vi altid havde god mælk og kærnemælk.

Mor kærnede selv, det blev hun ved med også efter at mejeriet var kommet, så til de fleste tider var der også smør på bordet.

Smør for en lysestage.

Men ved en bestemt lejlighed var det mangel på smør, der bragte mor i en skrækkelig knibe.

Vi havde bestilt en mand til et halvdagsarbejde, og selvfølgelig skulle han foruden de to kroner, det kostede, også have lidt at spise. Mor havde ikke smør til at komme på brødet, og penge havde hun heller ikke. Nu skal De se --

Og så henter fru Mine Olesen en blankpudset gammel messing lysestage og en lysesaks. M.J.P.D. (Marie Jane Peters Datter) står der i prikbogstaver og årstallet 1838.

Mor havde arvet to lysestage og lysesaksen efter sin mor, fortæller hun, og hendes eneste udvej for at skaffe smør var at bytte den ene stage for smør hos en nabokone. Så havde hun reddet æren.

En anden gang, da det var galt med smør til min skolemadpakke - det var alt for flovt at vise kammeraterne, at man kun havde fedtemad med - klarede vi sagerne ved at lægge en pandekage mellem maden.

Fru Mine Olesen ledsager sine barndoms minder med beskrivende håndbevægelser. Hendes øjne tindrer, og hun påstår, at det hele i

virkeligheden står så lyslevende, som var det hændt for få dage siden.

Skole i gårdens bagerstue.

- Det med skolen, siger hun så, er en historie helt for sig. Selvfølgelig var det ikke en fin skole, som børnene har i dag, og vores lærerinde var ikke uddannet på seminarium.

Det hun kunne havde hun lært sig selv, men hun var dygtig, og jeg tror bestemt, at vi lærte dansk og regning ligeså godt, som de gør i dag.

Vi gik i skole på Skovlundgård vest for Vodskov. I begyndelsen foregik undervisningen i bagerstuen, og da der efterhånden kom for mange elever, flyttede vi ind i stuehusets store sal. Men da det blev for broget for ejerne at have os rendende over salens hvidskurede gulve, flyttede vi op i et værelse på første sal og til sidst over i en lille nybygget skole med to klasseværelser.

Der var 52 elever og een lærerinde, men hun klarede det. Om vinteren gik vi i skole hver dag, om sommeren blev det ikke til meget, vi skulle jo næsten allesammen ud og tjene.

80 kroner for et helt år.

Fru Mine Olesen kom ud som 11-årig for en sommerløn på 16 kroner. - Det var store ting, siger hun, og da jeg for første gang kom rigtig ud, det var til Pandrup, syntes jeg det var en formue, da jeg for et helt år fik 80 kroner. Så havde jeg også råd til at købe hele tre nye kjoler og havde endda penge tilbage.

I fru Mine Olesens barndom kunne det hælde, at en kone i bakkerne beskyldte nabokonen "for at have kastet onde øjne" på hendes børn. Dengang lånte ungerne hinandens sko, når de skulle til eksamen, og en sukkerbrødskage var højeste form for luksus.

Meget er forandret, mange årstider er gået hen over bakkerne, men det er alligevel ikke længere siden, end at en af bakkernes egne stadig kan mane billederne frem.

Fru Mine (Thomine) Olesen var gift med skomager Lars Olesen. De havde værksted og skoforretning fra 1906 i den bygning, hvor nu Vodskov Bank har indrettet sig. 3. generation driver i dag "Vodskov Skomagasin".

Hst.

Harald Branth

Af Erik Lottrup,
fhv. landbetjent i Sulsted.

Går man ad den Gamle Kongevej gennem Hammer Bakker, møder man lidt nord for Ørndal et lille skilt, hvorpå der står "Til Harald Branth's mindesten", og følger man stien, kommer man frem til et ejendommeligt og på sin vis et smukt mindesmærke. På en høj midt i bøgeskoven er anbragt en kæmpe stor natursten på fem underlige, og man får fornemmelsen af, at man står over for et af de mange oltidsminder, som Hammer Bakker er så rig på.

Går man nærmere ser man, at der på stenens vestside står: "Harald Branth til Sdr. Elkjær, 1844-1915" og på den anden side: "Taknemlige elever og venner rejste denne sten". Hvem var denne mand og hvorledes er det gået til, at dette minde er blevet rejst og netop på dette sted?

Som mindesmærket er meget specielt, må det siges, at den mand, som der er blevet rejst til minde over, også var et helt usædvanligt menneske, som det nok kan have nutidens interesse at vide noget om.

Harald Blicher Branth blev født 7/8 1844 på Høstemark som søn af statsråd, godsejer Arnold Branth og hustru Ephrosyne F.Kalko.

Branth sluttede sin skolegang på Aalborg Kathedralskole i 1860 og blev elev og senere underforvalter ved landbruget, inden han i 1864 blev indkaldt til 5. Dragonregiment i Randers. Han deltog i kampene ved Dannevirke og Dybbøl i den ulykkelige krig i 1864 og hjemsendtes som sekondløjtnant. Blev senere løjtrant og ritmester af forstærkningen. Han blev landbrugskandidat i 1867 og dygtiggjorde sig i praktisk landbrug, inden han i 1873 forpagtede Sdr. Elkjær af sin far, for i 1882 at blive ejer af den. I 1873 blev han gift med Augusta F.Lunn og de fik fem børn. Der skulle ikke gå lang tid, før Harald Branth's navn blev kendt. Først og fremmest som opdrætter af jysk malkekvæg, men han var meget alsidig og i høj grad fremsynet og nytænkende. Han var blandt de første der avlede roer og bælgsgød og udnyttede brakmarken til denne avl. Han var foregangsmand med læplantning og hedeopdyrkning deltog med iver og succes i det offentlige liv. I sin ungdom var han foregangsmand for tidlig fedning af kvæg, men han er navnlig kendt for sit opdrætterarbejde med ændring af det jyske kvæg til malkekvæg, og at dette lykkedes viser nogle få tal; i 1873 ydede hans besætning 1700 kg mælk i gennemsnit, medens det i 1903 ydede 4220 kg.

Han samlede en elitebesætning under navnet "Elkjærstammen", der var højt anset og leverede avlsdyr til talrige jyske kvægavlsforeninger. På dyrskuerne stod hans køer på hæderspladserne og hans tyre på fløjen. Kongepræmietyren "Elkjær Sultan" og stamtyren "Elkjær Drost" var berømte navne på dyrskuerne dengang. Opnåede han de højeste anerkendelser som opdrætter, havde han tillige den tilfredsstillende, at hans køer og tyre blev solgt til betydelige priser over hele Jylland. Udover sin dygtige landmandsvirksomhed tog han del i det kommunale og landøkonomiske foreningsarbejde og blev kendt ud over hele landet for sin indsats i erhvervspolitiske bevægelser.

I Sulsted var han i en årrække medlem af sognerådet i en periode som formand. Fra 1874 medlem af bestyrelsen i Aalborg Amts Landboforening og formand i perioden 1884/88, og foreningen blev i den tid landets største landboforening. Han var aktiv i De jyske Landboforeninger i Statsdyrskueforeningen og mange andre foreninger og råd. En forening bør fremhæves, fordi den fik landshistorisk betydning. Det er "Dansk Agrarforening", som Branth - efter års forberedelse - stiftede i 1893 sammen med proprietær Andersen, Rosendal.

I 1890 skærpedes landbrugskrisen, fordi eksporten af kvæg og svin blev skåret drastisk ned. Markederne domineredes af kødvarer fra de oversøiske lande og priserne blev trykket på grund af svigtende købeevne. Da landboerne mente, at politikerne ikke gjorde nok for at afhjælpe krisen, oprettedes i 1893 "Dansk Agrarforening" med bl.a. F.Andersen, Rosendal og Harald Branth som stiftere. Foreningen fik hurtigt en anseelig tilslutning og kunne i 1893 tælle 75.000 medlemmer svarende til halvdelen af alle danske landbrugere. Foreningens krav var toldnedsættelse for industrien, et ændret skattesystem, lettelse i kreditvilkår og ændring af reglerne for udstykning og sammenlægning.

Bevægelsen havde succes, og dens arbejde resulterede i en del landbrugslovgivning i de følgende år og ikke mindst bør fremhæves, at agrarforeningen medvirkede til forliget mellem Højre (Branths parti) og Venstre i 1894, og at der i 1896 oprettedes et egentlig landbrugsministerium. Agrarforeningen var nok et krisefænomen og efter skattelovene i 1903 gik foreningen tilbage og efterhånden helt i stå, men den havde haft sin betydning.

I "Vort Landbrug" 1893 side 551 kan man bl.a. læse: "Har Andersen æren af at være den første, der slog til lyd for agrarbevæ-

gelsen, så skyldes det utvivlsomt i særlig høj grad proprietær Branths ypperlige agitatoriske evner, at bevægelsen har gjort så stor fremgang".

Branth blev betegnet som en ildfuld og inspirerende taler, den fødte agitator, med en spændstig skikkelse, et rask og mandigt ansigt og en klangfuld stemme. Foredraget veltilrettelagt og fremført med naturlig veltalenhed.

Hjemme på Sdr. Elkjær blev stuehuset i 1887 genopført efter en brand, nye driftsbygninger og elevbolig blev bygget og en 5 ha stor park blev anlagt omkring gården, der hidtil havde ligget på bar mark. Læhegn blev plantet og jorden forbedret med afvanding og mergling. I Sulsted Bakker blev lyngheden brækket op og træer plantet. I staldene stod 130 malkekøer, 150 stk. ungvæg, 30 tyre og 28 heste m.m.

I takt med udviklingen på Sdr. Elkjær blev den efterhånden en hel undervisningsinstitution, idet Branth drev gården med 20 - 24 elever, daglejere og forvalter, hvortil kom fodermester og malkepiger. Mere end 500 unge har fået deres grundlæggende landbrugsuddannelse hos Branth. Selv om det kan forekomme at have været mange elever, fik de en god uddannelse, og der var ofte ventetid for at blive elev på Sdr. Elkjær.

Branth sørgede godt for sine elever og deres uddannelse. Vintrene igennem holdt han to-tre ugentlige aftener for eleverne, hvor han forelæste og lod eleverne løse skriftlige opgaver. I en forvalterdagbog fra 1884 kan man følge årets gang på Sdr. Elkjær bogstavelig talt time for time. Intet blev overladt til tilfældighederne. Med nøjagtig angivelse af brug af folkehold og heste og hvilke opgaver de løste, om vejliget og meget andet.

I 1910 udgav Branth sin håndbog for landmænd: "Hvad jeg fortalte mine elever". Heri havde han samlet sine foredrag for eleverne og man får et klart indtryk af, hvor alvorligt han tog opgaven som underviser og opdrager af de unge. Som vi senere skal se, har de også vist deres taknemmelighed mod Branth og helt op til vore dage er de gamle elever kommet på besøg på Sdr. Elkjær for at mindes deres tid der.

I bogen fortæller Branth endvidere om sit plantningsarbejde og om, hvorledes han skabte "Sdr. Elkjær Plantage" eller som den nu hedder "Branths Plantage".

Sulsted og Hammer Bakker lå i et par århundreder hen som lyngklædte bakker med kun få rester af den oprindelige skov, der

var forsvundet som følge af en hårdhændet skovning. Således lå bakkerne, da Branth i 1883 begyndte sit plantningsarbejde. Ejendommen "Langelund", der er ejerlaug for Sulsted Kirke, og som hørte til Sdr. Elkjær, blev udvidet ved køb af flere ejendomme, således at plantagen kom på ca. 200 ha. Et tiår senere begyndte sagfører Olesen, Nørresundby, et tilsvarende arbejde i den østre del af bakkerne, men medens Olesen benyttede Hedeselskabet som plantør, stod Branth selv for arbejdet. Som hedeopdyrker har Branth og hans hustru en mindesten i "Kongenshus Mindepark".

Det vakte betydelig opmærksomhed, da Branth i 1907 solgte hele sin besætning ved en auktion, der varede i to dage, og de meget høje priser, der opnåedes viste "Elkjær Stammens" anseelse. En søn - C.C.Branth - fik gården i forpagtning og Branth flyttede til København. Under ophold på Sdr. Elkjær døde han 20/6 1915. Under store æresbegivenheder blev han begravet på Sulsted Kirkegård, hvor hans hustru blev bisat i 1941. Graven er nu sløjfet, men i samråd med familien har menighedsrådet anbragt gravstenen i det nordøstlige hjørne af det gamle kirkedige, hvor den smukke sten fortsat er et smukt minde om den gamle godsejer. Gamle elever med proprietær Petersen, Oxholm, i spidsen, satte sig for at rejse Branth et værdigt minde.

Der blev indsamlet penge og det blev besluttet at rejse en bautasten på "Kishøj" i bakkepartiet nord for Ørndal i "Branths Plantage". Stedet blev valgt, fordi Branth holdt af at sidde der og nyde plantningen og dens vækst og nyde den vidunderlige udsigt bl. a. til Sdr. Elkjær. En ni ton natursten blev fundet i en grusgrav i Ny Hasseris og transporteret på en blokvogn forspændt seks heste. Ikke uden problemer bl.a. på Pontonbroen. Transporten blev begyndt først i maj, men først 30/6 1917 lå stenen på sine fem underliggere på "Kishøj".

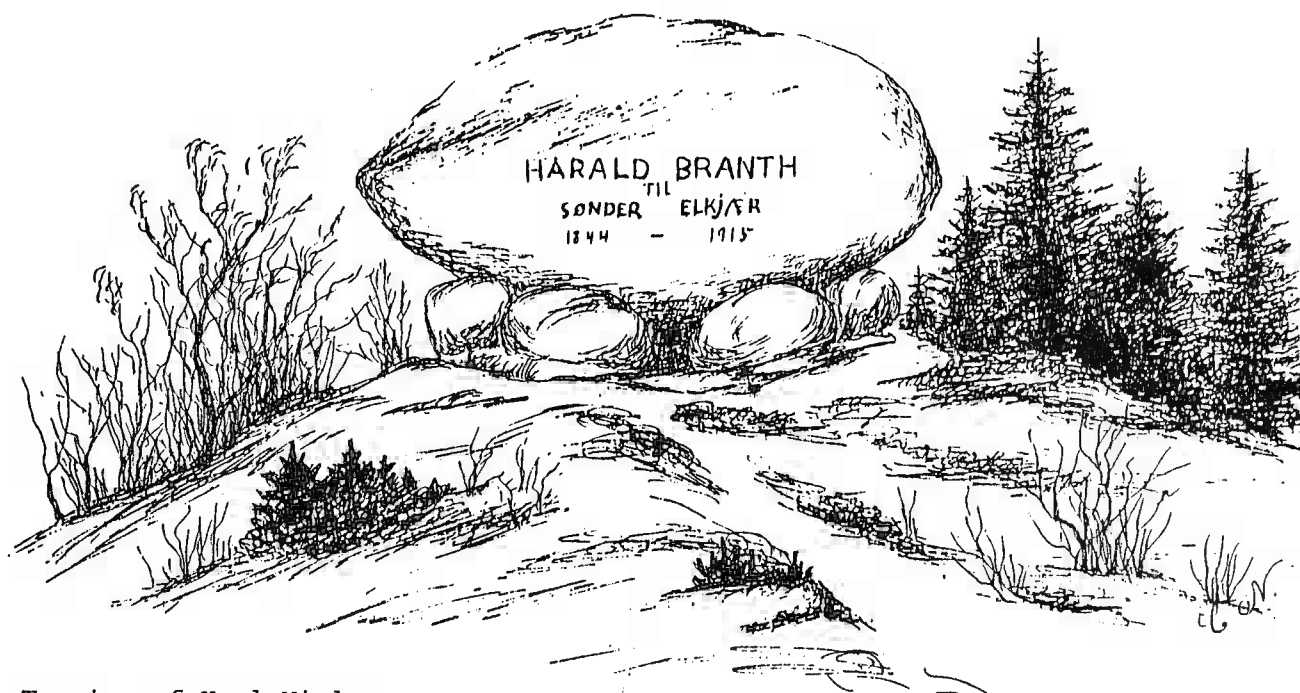
Transporten alene kostede 6.000 kroner. Den 17. august 1917 overværede ca. 200 mennesker afsløringen. Naturligvis først og fremmest gamle elever, men også mange kendte personer fra Aalborg og omegn deltog. Statskonsulent Axel Appel, Århus, holdt mindetalen og foretog afsløringen og bagefter drak man kaffe ved plantørboligen. Axel Appels tale blev bragt som kronik bl.a. i Aalborg Stiftstidende. Fru Augusta Branth solgte Sdr. Elkjær i 1917, medens sønnen C.C. Branth overtog plantagen, der i 1951 overgik til daværende handelsminister Aage L. Rytter, der købte mere skov til, således at skovejendommen i dag er på 380 ha. Rytter døde i 1961 og hans børn solg-

te i 1986 skovejendommen til Hedeselskabet, og den drives i dag under navnet "A/S Hammer Bakker Skov", uagtet hovedparcellen ligger i Sulsted Bakker og skaberen af plantagen hed Harald Branth!

Mindestenen på "Kishøj" står som et velfortjent minde over en mand der med usædvanlig dygtighed, energi og flid i forbindelse med udpræget grad af fremsyn og nytænkning og mod til at gå mod strømmen var med til at vende udviklingen til fordel for landbruget og dermed til gavn for hele samfundet.

Lad os værne om dette minde.

Erik Lottrup

Tegning af Karl Nielsen

Hammer Bakker sang

Mel.: Natten breder sine vinger..

1.

Når ved vinter sneen falder
er det som om der til sindet går bud
også somrens blomster kalder:
Glem alle klager og kom, kom herud

Hammer Bakker vil vi gerne
synges en sang - for hvert træ ja hvert siv
Hammer Bakker skal vi værne
bakkernes skønhed forskønner vort liv.

2.

Hvide iskrystaller dækker
bakkerne, og pakker blomsterne ind
også vintrens kulde rækker
skønheden frem, blot du åbner dit sind

3.

Men når hvide anemoner
blomstrer i Lunden, ja da går der bud,
og når droslens blide toner
lyder fra bøgene, må jeg derud

4.

Tvillingehøje øjner fjorden
Korsdalens bund giver rådyret ly,
lad os vandre nær ved jorden
fjernt fra den støjende støvende by

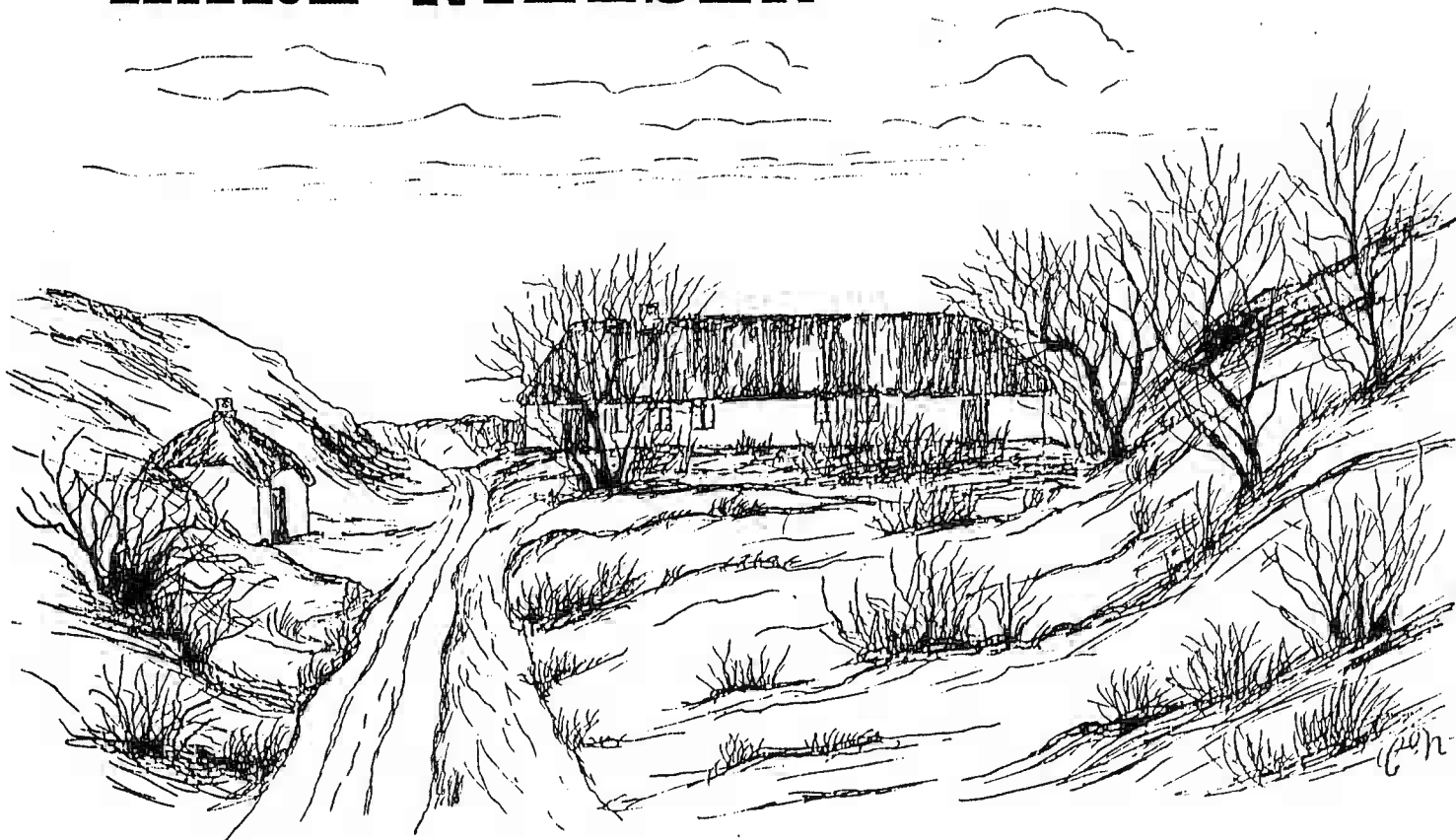
5

Hvad betyder mest i livet?
Penge - og magt - og hvad andre folk si'er
kærligheden blev dig givet,
bakker og skove med blomstrende stier

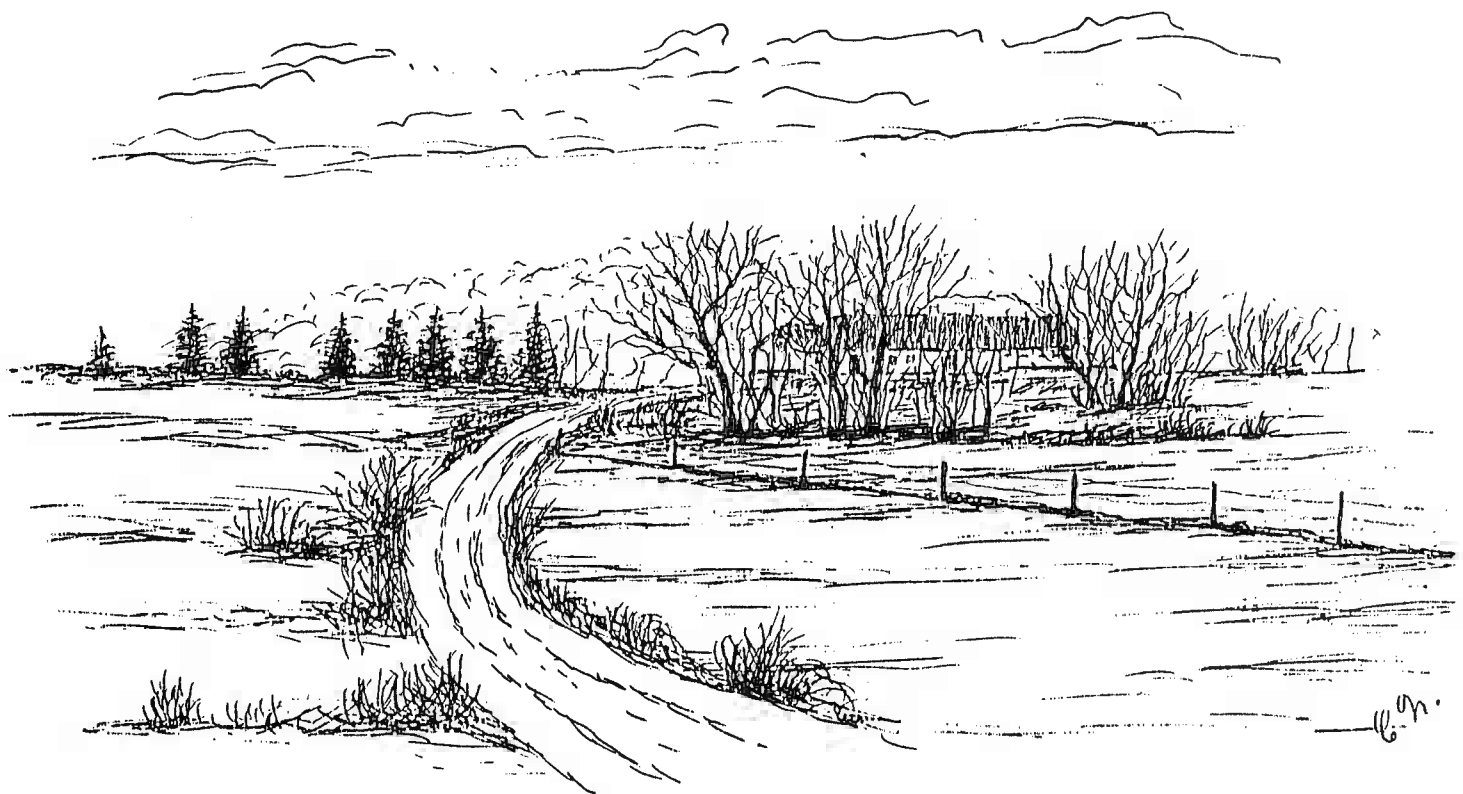
Febr. 1972
Per Thomassen

P.Th. var i en årrække lærer ved Skolehjemmet i Vodskov
(Forsorgscentret). Er nu ansat ved seminariets øvelses-
skole i Aalborg.

KARL NIELSEN

To Karl Nielsen-tegninger fra Hammer Bakker. Øverst maleren Schlichtkrulls hus i Paradisdalen. Nederst gården Kikkenborg nær det gamle tingsted.

Niels Halds Selvbiografi

Vi bringer her sidste del af en selvbiografi, skrevet af Niels Hald, der i en lang årrække var lærer i Horsens (Langholt). Første del af Niels Halds selvbiografi blev bragt i Horsens-Hammer Årbog 1986.

Offentlige hverv.

Medens det tidligere, da offentlige hverv var ulønnede, var en selvfølge på landet at lægge meget arbejde hen til præster og lærere, ændredes forholdet omkring århundredeskiftet. Den demokratiske udvikling, den stigende oplysning samt udsigten til "Ben" bevirkede, at alle uanset kvalifikationer iøvrigt anså sig for egnede til varetagelse af et hverv, og mange var imod læreres deltagelse i offentlige anliggender. Det skal indrømmes, at skolen er en lærers vigtigste arbejdsplads, men den samvittighedsfulde lærer, som forstår og fastholder dette, er det efter min overbevisning mindre farligt at betro hverv. Arbejdet med disse betyder afveksling og derfor til en vis grad rekreation for ham, og det bringer ham i kontakt med beboerne, hvad også kan få betydning for hans skolearbejde. Derimod har arten af hverv meget at sige.

"Hvad du evner kast af i de nærmeste krav". Dette kloge råd af Bjørnson har jeg altid fulgt og derfor undgået hverv, som drog mig fra hjemmet eller dårligt kunne forliges med arbejdet i skolen. Egentlig var jeg modstander af offentlige hverv og far advarede mig imod sådanne, men alligevel har jeg haft en del. Allerede som ung kom jeg ind i kommunalt arbejde; efter godsejer Malthe Ahlmanns død 1902 henvendte den ny sognerådsformand proprietær P.M.Pedersen, Mellegaard, sig til mig ang. assistance. Pedersen var en sjælden praktisk og ædel mand, reel til fingerspidserne ligesom broderen Laurits Pedersen, Vestergaard, men han var ikke regnskabskyndig, og han overdrog helt til min uerfarenhed at gennemarbejde opgørelsen mellem Ahlmanns bo og kommunen samt udarbejdelse af skatteligning m.m. Også nogle af de flg. formænd gjorde brug af min hjælp. - Under 1. verdenskrig forestod jeg således på sognerådets vegne kommunens fordelingskontor for ernæringskort, hvilket var et stort arbejde, ligesom jeg også 1 år havde posten som kommunekasserer. 1917-29 var godsejer cand.jur. N. Ahlmann-Lorentzen formand, i disse år var jeg hans sekretær og havde med undtagelse af korrespondancen hele ar-

bejdet med skatteligning, valglistes m.m. Ved samarbejdet med den-
ne kloge, hensynsfulde og forsigtige mand lærte jeg rigtigt at se
en sag fra mere end een side - han drøftede alt med mig og viste
mig en enestående tillid - noget, som kom mig til gode, da jeg af-
løste ham som formand. - Skønt jeg havde fået interesse for og god
indsigt i kommunalt arbejde, havde jeg ikke lyst til at blive for-
mand; på en lokal liste blev jeg opstillet som nr. 5. - En del væl-
gere var tilhængere af slagordet "En lærer skal være lærer" - men
jeg fik så mange personlige stemmer, at jeg blev valgt som nr. 2 og
enstemmigt valgt til formand.

Det blev meget anstrengende år; skønt såvel skolekommission
som direktion gav mig lov at overdrage få eller mange skoletimer
til min hustru, følte jeg det som min pligt at tage de fleste timer
i skolen, og endda min hustru desuden overtog det meste af de skrift-
lige arbejder, kom arbejdet til at slide så meget på mig, at jeg
frasagde mig det efter 3 år. Jeg havde imidlertid den glæde at møde
anerkendelse fra mange sider. Politimester Mangor sagde: Jeg beklager
Deres afgang, De var den rette mand på denne plads. Også på
stiftamtkontoret fik jeg ros. - Årene var præget af landbrugskrisen;
der skulle spares, hvor det var muligt, så skattestigning kunne und-
gås, og en større skatteefterbetaling faldt derfor på et heldigt
tidspunkt. - Sagfører A. Olesen, Vodskov, som døde 20. dec. 1929 ef-
terlod sig en formue på ca. 3 millioner; men havde kun opgivet ca.
300.000 kr. og en tilsvarende indkomst. Sognerådet vedtog at stille
krav om efterbetaling i henhold til loven; Boets arvinger henviste
til Olesens betydning for kommunen og henstillede til sognerådet at
slække kravet; men jeg måtte holde mig til vedtagelsen. Min sommer-
ferie 1930 brugtes til udregning af efterbetaling for 20 forudgående
skatteår og til forhandling med landsoverskatterrådet - et yderst
interessant arbejde - og resultatet blev en ekstra skatteindtægt på
ca. 110.000 kr. - Et par andre skatteydere efterbetalte ca. 10.000
kr., og det meste anvendtes til afskrivning på gæld. - Sognerådet
ydede mig et gratiale på 300 kr. for dette ekstra arbejde. Lønnen
som formand i den ret store kommune var 500 kr.! - I sognerådet
sad en kværlant, som en tid havde ørenlyd hos nogle medlemmer,
hvoraf en enkelt aspirerede til formand, jeg mødte dog også megen
velvilje, men et forsøg på at få en del arbejde henlagt til udval-
gene og at få et kommunekontor i Horsens fandt ingen forståelse.
Kasserer og folkeregisterfører ville helst fortsætte og flere øn-
skede eventuelt at overtage kæmnerpladsen, ligesom også konkurren-
cen mellem sognene gjorde sig gældende. Senere har Hammer sogn fået

flertal i sognerådet, og kommunekontoret blev i Vodskov, - Horsens havde forspildt chancen.

I 11 år var jeg formand for kommunens hjælpekasse, et let hverv, når undtages enkelte år under 1. verdenskrig, da hjælpekassen administrerede ret store beløb.

1920-29 var jeg formand for Kær Herreds Lærerkreds, mit kæreste hverv. Den store kreds med over 100 medlemmer, delt mellem land og by, var vanskelig at få samlet til møder, men ved at holde få møder, altid at "have noget på gafflen" og at henlægge et årligt sommermøde til en landsbyskole lykkedes det at få stor tilslutning; der blev fra kollegers side vist mig megen tillid og flere gange var jeg kredsens repræsentant ved de store repræsentantskabsmøder i København.

20. maj 1926 til 1. oktober 1941 var jeg formand for Horsens-Hammer Sparekasse. Sparekassen gik i disse år trods lavkonjunkturen godt fremad og opnåede større og større tilslutning såvel fra sparere som lånere. Bestyrelsen viste sig meget forstående overfor mig og aflastede mit arbejde, så jeg i flere af disse år kun var "Toppen på Kransekagen". Ved fratrædelsen fik jeg et stort smukt sølvbæger med inskription.

En enkelt periode var jeg medlem af sognets menighedsråd; dette hverv var ikke altid lige behageligt, idet der var stærk gnidning mellem sognepræsten og enkelte medlemmer, jeg søgte mest at mægle, et utaknemligt hverv, hvorfor jeg nægtede at modtage genvalg; samtlige medlemmer uanset partifarve fulgte mit eksempel.

Siden 1927 har jeg været i styrelsen for landsforeningen "Lærerstandens Sygekasse". Et let hverv med kun eet årligt møde i København eller Odense og behageligt samvær med kolleger spredt over hele landet. - Den sidste snes år har jeg været i bestyrelsen for "Historisk Samfund for Aalborg Amt" - også et let hverv med kun et enkelt møde.

1923 stiftedes "Borgerforeningen for Horsens og Omegn". Jeg blev valgt til bestyrelsen med det største stemmetal og var formand 1925-41. Foreningens opgave var at virke for byens forskønnelse og opkomst, og den måtte i henhold til dens særegne love ikke afholde bal og diletantforestilling - indsat for at samle alle borgere, hvad også lykkedes. Gennem foreningens virke blev byen i løbet af få år som forvandlet, alle hjalp til - fra mindre børn til gamle mænd - og ret store beløb indkom som gaver eller rentefri lån, byen fik fortov, gadebelysning og et smukt anlæg "HØRGORRI" omkring det gamle gadekær; det blev forbillede for flere anlæg

rundt om i landsbyerne. Jeg havde meget arbejde, har plantet de fleste træer og buske, men mødte stor velvilje fra alle sider, og ved afrejsen fra byen udnævntes jeg til æresmedlem af foreningen og fik smukke gaver.

Til slut skal omtales et hverv, som uden at kunne kaldes "offentligt" dog i høj grad er vendt mod offentligheden og har bragt mig i forbindelse med mange mennesker: I december 1921 kom omtalte fætter N.C.Nielsen, som var blevet formand for "Nørresundby Oplands Andels-Elektricitetsforsyning", ned til mig og anmodede mig om at overtage posten som regnskabsfører. Jeg blev selvfølgelig glad for dette udslag af venskab og tillid, men nærede også betænkeligheder; lønnen var 1000 kr., fætter hævdede, at et sådant tilbud fik jeg aldrig mere, og at jeg uden gene for skolen kunne bestride posten. Jeg fik den og havde et stort arbejde med at sætte mig ind i regnskabsføringen, der af bankbogholder, senere direktør S.Nielsen, Nørresundby, var anlagt som dobbelt bogholderi. Såvel min fætter som den øvrige bestyrelse har gennem årene vist mig stor tillid, selskabet N.O.A.E. er vokset betydeligt, og lønnen steget til 1500 kr.. En stor skuffelse har det været mig, at fætter på grund af uoverensstemmelse inden for bestyrelsen for et par år siden nægtede at tage genvalg; jeg havde som funktionær holdt mig uden for striden, et standpunkt begge parter respekterede.

Politik.

Politik havde i de yngre år min store interesse, skønt liberalt indstillet har jeg altid været forsvarsven og modstander af, at forsvarssagen blev draget ind i partipolitikken. I Sverrig forstod man, at "VORT LAND BEHØVER KRAFT OG VÆRN, VORT LAND BEHØVER ARM AF JÆRN" (over indg. til gymnastiksalen ved Strängnäs Latin-skole), i Danmark ikke. Udviklingen synes at give "min" opfattelse flere tilhængere, "Folk og Værn" peger i den retning, og det er mit håb, at de forskellige partier efter krigen må finde hinanden i løsningen af et for vort land passende forsvar. - Jeg fandt imidlertid så meget i politik, som ikke tiltalte mig, hvorfor interessen tabte sig, og kun een gang har jeg været valgmand til et landstingsvalg.

Skriftligt arbejde.

Ret tidlig kom jeg til at sysle med lokalhistorie og folklore; når jeg hørte gamle folk skildre svundne tiders sæder og skikke, noterede jeg ofte, hvad jeg hørte, en del af dette stof har jeg

indsendt til "Dansk Folkemindesamling", og noget har jeg gengivet i kronikker el. mindre artikler særlig i "Aalborg Stiftstidende". I "Fra Himmerland og Kær Herred" har jeg haft artikler om "Horsens Kirke" 1913; "Sognepræster for Hammer-Horsens-Sulsted og Ajstrup fra Reform. til 1760", 1915, og "Fra Sogneforstanderskabets første Dage", 1937, - I Horsens-Hammer Menighedsblad har jeg gennem flere år haft artikelserier om pastoratets kirker og sognepræster samt "Gamle Kirkeskikke". Desuden har jeg udarbejdet "Langholt og Familien Ahlmann 1840-1940". (Manuskript på Langholt), "Horsens-Hammer Sparekasse 1869-1919" og 1869-1944 samt "N.O.A.E. 1919-44". - Det er kun "alm. håndværksarbejde", men jeg har selv haft fornøjelse af at sysle dermed og har desuden reddet adskilligt stof fra forglemmelse.

Rejser.

"Arbejde og Fest" kalder Ricard en af sine bøger og "Fest" må der til, om arbejdet ikke skal blive blot og bar "Trædemølle". Rejser - og minder derom - har for os været fest, de har også været afslappelse fra dagliglivet og derved rekreation. Da børnene blev så store, at de ikke lagde dagligt beslag på deres mor, foretog vi i sommerferien flere dejlige cykleture: 1913 cyklede vi fra Vejle til Flensborg, over Graasten til Broager, Dybbøl og Sønderborg, så mod vest til Marsken og via Ribe til Fanø. Mættede af indtryk såvel af rent landskabelig art som af sønderjydernes nationale kamp vendte vi tilbage fra denne vidunderlige tur. Et år cyklede jeg alene rundt i Sydsjælland, et andet var vi begge på tur i Sydfyn. - 1922 havde vi en herlig rejse i Norge (planlagt af Bennett i Oslo) - vi benyttede alle trafikmidler: bane, skyds, turistbil og turistdamper, den gik fra Oslo over højjældet til Finse, Voss, Myrdal, Stallheim o.s.v., vi boede på 1. kl. turisthoteller og oplevede meget interessant. En dyr men dejlig tur! - I 1910 var jeg på rejse i Sverige og til Nordisk Skolemøde i Stockholm, min hustru året efter med et selskab i Gøteborg og Trollhättan. To gange har vi været i Tyskland, sidste gang 1937 med ældste søn som fører, vi besøgte da særlig Thüringen og byerne Erfurt og Eisenach m. Wartburg, lå ca. 1 uge i den lille Unterweisbach, hvorfra vi foretog herlige udflugter i Thüringenwald, og tog over Lübeck på hjemrejsen. Desuden har vi pr. bane eller bil gennemkrydset Danmark fra Skagen til Tønder fra Møen til Fanø, bilen blev solgt inden flytningen.

Sidste år ved skolen.

Med undtagelse af et kronisk maveonde har jeg haft et ret godt helbred og været i besiddelse af ret stor arbejdskraft; men alligevel blev jeg overkørt. I 1932 måtte jeg have ferie og tage på rekreation, jeg var blevet så nervøs, at jeg dårligt tålte at høre min egen stemme og havde ofte svimmelhedsfornemmelser. Skønt jeg kom lidt til kræfter igen, søgte jeg afsked som kirkesanger og slog af på adskilligt arbejde. 1940 måtte jeg have en måneds ekstra ferie, og i efteråret 1941 fik jeg en lettere hjerneblødning. Lægen ordinerede $\frac{1}{2}$ års hvile, men skønt jeg kom lidt til kræfter, bestemte jeg at søge afsked. Jeg fik da flg. skr. fra sognerådsformand Thorn: "Sognerådet har i møde 8. april vedtaget at tilbyde Dem at betale en vikars løn til 1. apr. 1943". - Kommunen havde i forvejen betalt vikarløn for $\frac{1}{2}$ år. Bagefter erfarede jeg, at det var sket, idet man ønskede min forbliven i embedet. Skønt jeg selvfølgelig var glad for den viste velvilje, fastholdt jeg beslutningen om afsked samme år. Den sidste sommer blev således en god tid for mig, jeg assisterede ofte vikaren i skolen og pastor Kjær ved udarbejdelse af ny skoleplan.

Den 26. sept. holdt beboerne afskedsfest for os, 300 mennesker, repræsenterende alle klasser fra tjenestekarlen til gods-ejeren deltog, vi fik store gaver, og der blev holdt smukke taler. Den 30. tog vi afsked med skolebørnene - mit virke i Horsens var afsluttet.

Emeritus.

Skønt jeg som omtalt med stærke bånd var knyttet til fødebyen, rykkede vi "teltpælene" op og flyttede i oktober 1942 her til byen. Tiden er gået forbavsende godt. Regnskabet for N.O.A.E. giver meget arbejde, desuden sysler jeg med skriftlige arbejder af omtalte art og tilbringer mange timer i landsbibliotekets studie- og læsesale i Aalborg. - I efteråret 1943 mærkede jeg en tiltagende senilitet og træthed, den udløstes i et alvorligt sygeleje, et hjerteonde, med påfølgende længere rekonvalescens, men de sidste måneder har jeg haft det ret godt.- Det var en stor overraskelse for mig den 16. maj 1943 at modtage Ridderkorset, en udmærkelse, som jeg fandt mig uværdig til, samtidig med at jeg

glædede mig over den og tog den som et tegn på autoriteters anerkendelse af såvel mit som lærerstandens arbejde. Såvel far som farfar var Dannebrogsmænd, og min broder, viceinspektør P.L.Hald, Thisted, er også Ridder af Dannebrogordenen.

Tiden har forøvrigt været præget af krigstidens uro; vi har oplevet flere uhyggelige dage og frygter for endnu værre dage. - Måtte Gud føre vort land gennem det kaos, som truer, til frihed og selvstændighed, og måtte vor elskede gamle konge opleve dette!

Nørresundby, januar 1945

Niels Hald

Gadebelysning i Horsens 1912

Af Anker Engqvist

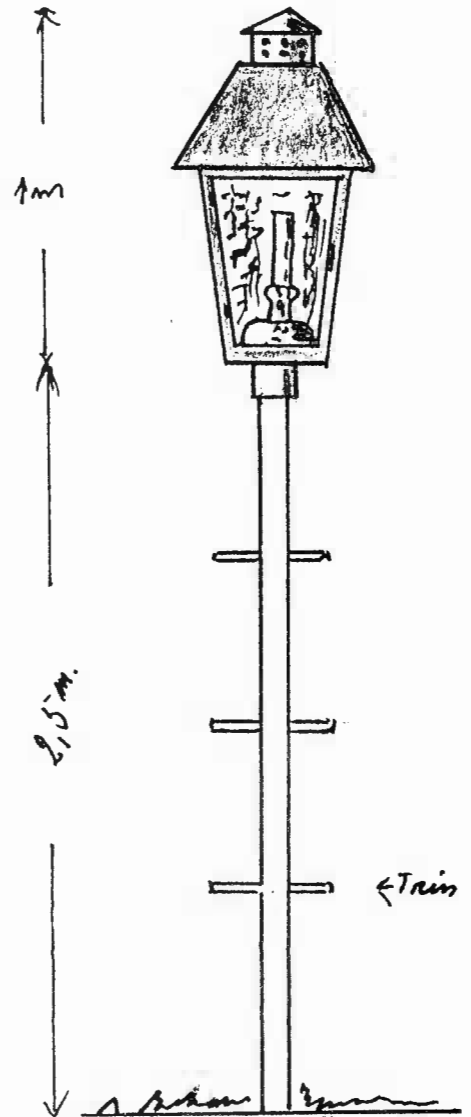
Husflidsskolen i Horsens blev startet i 1911 af min far. Den første vinter holdt han husflidsskole i sit eget værksted.

Vi havde petroleumbelysning i beboelsen og i værkstedet, men ude på vejen var der ingen belysning. Vejene var om efteråret og vinteren meget opkørt. Det var jo grusvej med grøfter ved begge sider. Kloak fandtes ikke, så det var tit så dårligt at færdes der, at man vanskelig kunne gå tørskoet selv i træsko.

I husflidsskolen blev dette påtalt, og man fandt, at der måtte kunne etableres et "belysningskorps" for byen. Far tog initiativ til dette. Han talte med håndværkerne i byen, og 8 mand ville påtage sig at passe belysningen. Far tegnede en lygte, som omstående tegning omtrent viser og fik Smed-Wolle til at fabrikere 8 lygter. Så blev der indkøbt 8 petroleumslamper 15" ' (15 linier) det vil sige at lampeglasset var 15" ' i diameter.

(En linie var 1/12 tomme). Beholderen kunne rumme ca. 1 liter petroleum.

De 8 gadelygter blev anbragt således: nr. 1 overfor Brugsen ud for Gravsholtvej, nr. 2 ud for Bløden, nr. 3 ud for Godtlandsvej, nr. 4 ved Vestvej-Horsensvej-krydset, nr. 5 ved Kirkevej, nr. 6 overfor "Gården", nr. 7 hvor Pindsvej og Horsensvej deler sig og nr. 8 ved hotellet.

Gadelygte i Horsens
1912 - 1916/17

Det gjorde, at man i hvert fald kunne se den ene lygte fra den anden, når man færdedes på vejen om aftenen, men belysningen var jo ikke overvældende. Hvordan med økonomien? Jo, beboerne blev så glade for initiativet, at de kom med frivillige gaver så det hele "gik rundt". Det var: Brugsuddeleren, Snedkeren, Maleren, Købmanden, Skrædderen, Bødkeren, Mejeristen og Hotelværten der passede, at lygterne blev tændt i perioden: Oktober-April. - Det var ikke altid lige let, at få lamperne tændt. Jeg husker endnu, hvordan far ordnede lampen og entrede op til lygten med den. Var det stille vejr, kunne lampen tændes inde, men var det regnvejr, ville lampesglasset springe, hvis regndråberne faldt på det. Derfor måtte lampen tændes ude i lygten, når det regnede eller der var blæst. Det var ikke så let at gøre med en hånd. Man måtte jo holde sig fast med den anden. Man havde stormtændstikker til at tænde med. Når så lampen var tændt og glasset sat på, skulle den reguleres. Det skete ved at vægen kunne skrues op eller ned. Når den så brændte klart skulle vægeskruen frigøres, for hvis den sidst var aktiveret i opadgående retning, ville opdriften af petroleummen tillige med skruen få vægen en lille smule længere op, og så ville lampen ose glasset til. Det var en lille "kunst" at få det til at virke perfekt.

Denne gadebelysning virkede til rationeringen af petroleum under 1. verdenskrig kom, så det var umuligt at skaffe petroleum. Man forsøgte en kort periode med karbidlamper, men disse var alt for vanskelige at holde i orden, så det måtte opgives.

I 1920 fik byen elektricitet, men der gik nogle år, inden Borgerforeningen tog initiativ til gadebelysning i byen.

Anker Engqvist

Horsens-Hammer fattiggård

Af Anker Engqvist

Fattiggården var benævnelsen for gården i daglig tale. Det var en gård med et mindre jordtilliggende, som lå lidt nord for Gravsholt skole. Horsens-Hammer kommune ejede den, men den blev bestyret af Johanne og Niels Fruensgaard. De havde brugsret over gården, mod at de tog vare på gamle og andre, som ikke kunne klare sig selv, med andre ord fattiglemmer, som man dengang kaldte dem. Disse beboere skulle være behjælpelige med at drive jorden og gården i det hele taget, alt efter hvilke kræfter og evner de måtte have.

Johanne Fruensgaard stod for husholdningen og alt hvad ellers der forlangtes for at beboerne kunne få mad og renlighed, det sidste kneb det sikkert meget med, for den slags mennesker var ikke særligt vant til renlighed, hvor de kom fra, så det var et hårdt job i de daglige.

Niels Fruensgaard havde et godt tag på at få nogen sat i arbejde både i stald og mark. Han kørte selv hestene i marken, men så fandt han dem som kunne f.eks. lægge kartofler, luge roer og høste samt tage kartofler op om efteråret, og han forstod at rose dem, der skulle roses, for at få noget lavet, men han kunne også åle den, der trængte til det, så han fik arbejdet lavet og lemmerne beskæftiget.

Johanne Fruensgaard havde hjælp af de kvinder, der boede der. Hvis der var optræk til drikkeri, blev der slået ned med "hård hånd". Der skulle være orden og det blev respekteret.

Gården havde selvfølgelig et stort stuehus, for at kunne rumme alle. Bestyreren havde egen bolig, og der var kamre til lemmerne, hvor der boede flere sammen. Huset havde jernvinduer, store som kirkevinduer med små ruder. I det hele meget beskedent efter nutid. I stuehuset var der også en meget stor stue "Salen". Den blev brugt til juleaften og til høstgildet, men havde også en særlig funktion. Alle sognerådsmøderne blev afviklet der en gang om måneden. Så var der særlig travlt. For det første skulle der jo være rydeligt både ude og inde, og sognerådet skulle jo have et godt indtryk af, at beboerne havde det godt, men det var en aftale, at bestyreren skulle beværte sognerådet med aftensmad, når der var sognerådsmøde, og der gik frasagn om Johannes dygtighed til også at beværte rådet.

Sognerådet bestod først og fremmest af "de store" fra gårdene i sognet. Godsejer Ahlmann Lorentzen var formand og så sad man jo efter rang og stand ved forhandlingsbordet, og hvad formanden sagde blev som regel taget til følge uden større kommentarer. At han så ledede det hele på en god måde, skal han ikke have utak for. Der blev dog lidt "uorden" i rangfølgen, da der blev indvalgt en socialdemokrat i sognerådet, men han skulle jo være der.

Når der var rigsdagsvalg eller kommunevalg, blev salen også brugt. Det var kommunens eneste valgsted. Jeg husker tydelig 1915, da kvinder fik stemmeret. Det var om vinteren, der var afstemning. Alle kvinderne skulle af hus, og gårdmændene stillede hesteslæder til rådighed, for at så mange som mulig kunne komme hen at stemme, men man skulle være af den rigtige politiske indstilling for at få kørelejlighed. En højremand tog ikke en med, som han mente var venstrevælger, og det vidste man så nogenlunde, så sorteringen var let. Mor og far cyklede ud til valgstedet. De ville ikke ligge nogen til byrde og var selvhjulpne. Det var en strålende vinterdag med høj sol skin og der var høje snedriver langs vejene, men byen stod faktisk "på den anden ende". Det var jo en stor begivenhed, at vælgerskaren omtrent fordobledes.

Denne form for valgsted blev senere ændret, så der blev valgsteder både i Vodskov, Grindsted og Horsens, enten i skolerne eller på afholdshjemmene.

Da min far "Gik til præst" i Horsens, (han var fra Torndal i Hammer Bakker) var der en pige fra fattiggården, som også gik til præst, men hun blev ikke rigtig accepteret og nogle af de andre konfirmander var efter hende. Min far gik så med hende, for at hun kunne få lov at være i fred, skønt det var en omvej for ham, at følge hende hjem. Hun var "Bettepige" i en gård, som man kaldte "Pytten", senere Pedersborg.

I den samme gård var der også en dreng, der gik til præst. (Han var forøvrigt fætter til min far, og blev, da han blev voksen, folketingsmand). Da de kom fra kirken på konfirmationsdagen og havde fået deres middagsmad, skulle de to unge ud i køstalden for at ordne noget der. De tog så hinanden i hånden og gik frem og tilbage på staldgangen og sagde: "Nu har vi to trådt vore barnesko". Det var deres konfirmationsfest. Ved et mærkeligt skæbnens spil blev pigens søn senere gift med min søster, og far og min søsters svigermor kunne således dele minder sammen.

Fattiggården blev som sådan nedlagt samtidig med at der blev bygget alderdomshjem i Vodskov.

Anker Engqvist

Anker Engqvist slutter med at fortælle at fattiggården blev nedlagt, da der blev bygget alderdomshjem i Vodskov. Vi bringer her en sang fra alderdomshjemets indvielse i 1938.

*Ved Alderdomshjemets
Indvielse i 1938*

Mel.: Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord.

Nu Løvfald varsler: Vinter kold og haard
vil bruse frem og stivne vore Vange —
med Sommergaver hygges vore Kaar,
og hjælpes Næsten i de Dage trange.
Saa er vor Lod med offervillig Sind
hvert Barn og Oldings Byrde vel at lette,
saa Glædens Sol kan naa i Stuer ind,
før vi naar frem, den sidste Vejsten sætte.

De snelle Tanker gav med rappe Haand
i stærke Planer Aldershjem at bygge
paa fælles Jord i fælles, enig Aand,
staar Borgen færdig, skøn med herlig Hygge.
Travlt farer Mængden dette Hjem forbi,
mens Gamle titter glad — et „Fristed“ fundet —,
forlængst er borte deres Ungdomstid,
og Solfald rødmer, Aarene er svundet.

Vi mødes Aldershjem i Dag at vi
og byde Gæster Velkomst, hjemlig Hygge —
vel mødt til Raadet — ærlig Daad staa hi,
saa alt maa stræbe frem mod Fred og Lykke.
Lad rinde Tiden, Mindet denne Dag
vil Tale om, hvad Slægten her fik øvet,
mens Ufred raser, hejser vi vort Flag,
og tror paa Vaaren slumrende bag Løvet.

Hver ærlig Gerning signer mandig Daad,
hvert Sandheds Ord er Frø til Slægtens Sommer,
og Hjemmet her skal samle fælles Raad
og skærpe Tanken for den Tid, som kommer.
Til Lykke da for Hjem, for By og Egn,
for alle, som vil gæste Aldershjemmet,
lad det de svage være fælles Hegn,
naar Aarene har Ungdomskraften hæmmet.

Her taler Bakkerne sit gamle Sprog,
mens ranke Graner giver Vodskov Ramme,
en herlig Plet, der stadig Gæster drog,
for atter glad at hilse paa det samme.
Skøn toner Kirkeklokkens Slag i Kvæld
ud over By til Aldershjemmet inde,
det bygged' Slægten for de Gamle selv
og ønsker velmødt, Fred og Ro i Sinde.

S. E.

Langholt station og postvæsen

Af Anker Engqvist

Langholt Station.

Ved anlæggelsen af Sæbybanen blev der station i Horsens, men for ikke at forveksle denne med andre af samme navn fik stationen navn efter Langholt Hovedgaard. På den tid syntes ældre mennesker at det "var noget sært noget". Nu er det måske lige så svært for ældre mennesker at forlige sig med, at man hører under Vodskov post-distrikt. Men stationsnavnet holdt sig og gav efterhånden byen navn: Langholt.

Langholt station var der meget liv omkring. Der stod tit en lang række togvogne på vigesporene med træ, kul, korn og andre grovarer til købmænd og håndværkere i byen, ligesom kolonialvarer og andre forbrugsvarer ekspederedes gennem stationen. En svinefold var der, så slagterisvin kunne samles og sendes til slagteriet med tog. Der var visse dage, hvor bønderne kunne aflevere deres svin. De blev øremærket, der blev skrevet fragtbrev og andre følgepapirer. Så blev svinene gnet ind i togvognene over en rampe. Disse dage var der stor aktivitet samt hyl og skrig, både når man læssede svinene af bøndervognene og når de skulle ind i toget. - Nogle virkelig store dage var, når der holdtes avlsdyrauktion på Langholt Hovedgaard. Da stod der en hel togstamme til rådighed for de avlsdyr, tyre og kvier, som var blevet solgt til hele landet. Langholt Hovedgaard var disse år landskendt for sine fine jyske køer, der fik fine præmier på dyrskuerne.

Der var jo også togrejsende, ofte mange, så ventesalen kunne være fyldt med 15-20 mennesker, som skulle med toget. Så var der travlhed. Rejsegods skulle indskrives og billetter sælges, cykler mærkes. Portøren havde travlt på perronen og i pakhuset, både med at modtage og udlevere gods til kunderne.

Stationsforstanderen havde alt i "sin hule hånd". Måske blev fru'en kaldt til for at ekspedere ved billetlugen, der var jo altid nogen, der kom i sidste øjeblik inden togafgangen. Der gik en lille beretning om en ældre mand, som kom til stationen i samme øjeblik som toget satte sig i bevægelse og stationsforstanderen sagde til vedkommende: "De kom for sent til toget, Nicolaj". Men Nicolaj svarede: "Det var int' svår møj (ikke ret meget)".

Stationsforstander Uttermøhl og frue sagde man DE til, og de gjorde til gengæld det samme til andre. Jeg blev engang meget forundret da jeg hørte, at min far sagde DU til Uttermøhl. (De sad i samme bestyrelse) men til fruene sagde far: DE. Uttermøhl var i fritiden husflidsmand, det vil sige, han skar i træ, smukke motiver. Fritiden var forøvrigt begrænset. Det første tog kom kl. 6,00 om morgenen og det sidste kl. 10.00 (22.00), ja, om søndagen kom det sidste tog ved midnatstid.

Desuden sleb han rav. Hvor mange tusinde perler han har drejet og slebet ved ingen. Fruen samlede perlerne på hørsnor. Som regel var der en stor perle i midten, måske $\frac{1}{2}$ tomme i diameter og hvis det var en stor kæde, kunne den mindste ved låsen være $\frac{1}{8}$ tomme, de var jo mindre og mindre ud mod låsen, altid sorteret i samme farve, et helt kunstværk. Hvordan sleb han dem? Jo, fingernem som han var, lavede han en gammel trædesymaskine om til en slibemaskine. Spoleapparatet blev forsynet med en lille konisk pinol, hvor ravstykket, der i forvejen var udboret til snoren, kunne skubbes ind og på den måde løbe rundt til drejning og slibning. Jeg har mange gange set, når han drejede disse perler.

Uttermøhl havde 3 børn. 1 pige og 2 drenge. Den ældste blev ingeniør, men den yngste var lam i underkroppen fra fødslen og måtte sidde i kørestol, men han hjalp tit faderen på kontoret, da han blev voksen, med billetsalg og togmelding.

I Horsens var der mange typer. Folk kendte jo hinanden. En formiddag skulle Anton Albrechtsen med toget (han blev kaldt "Bette Anton"). Han var kommet i god tid og købte billet. Lidt efter kom der en gårdmandskone, der var en dame med "fart i". Hun gik til billetlågen og købte sin billet. Derpå hilste hun på Anton med håndtryk, men så sagde Anton: "Hvad var det Stine, gav du ikke 60 øre for din billet?" "Jo, jo, gjorde du ikke det Anton?". "Nej, jeg gav kun 30 øre for min", var svaret. Stine gik hurtigt hen til billetlågen igen og spurgte: "Hvorfor skal jeg give 60 øre for en billet, når Anton kun har givet 30 øre?". Stationsforstanderen svarede: "Fordi De skal til Nørresundby, men Anton Albrechtsen kun skal til Vodskov."

Postvæsenet i Langholt de første 25 år af 1900.

I tilknytning til omtalen af Langholt station må det tilføjes, at stationsforstander Uttermøhl jo også var postmester. I stationsbygningen var et værelse indrettet til postkontor.

Posten, der kom udefra med togene, og den post der blev afleveret af byens beboere, blev samlet der, og når det første morgentog var kørt, kom postbudene for at sortere breve og anden postforsendelse, såsom postopkrævninger og anvisninger, der var den eneste form for pengeforsendelse på den tid. Alt dette skulle postbudene bære ud i distriktet, ja, endog små postpakker havde de med.

Postdistriktet strakte sig fra Limfjorden i syd til Gerå i nord. Fra Vester Hassings kommuneskel i øst til Sæbyvej i vest.

Der var i mange år tre postbude, der gik ud fra Langholt station. Den ældste: Post-Wolle (Ole Kristensen) havde selv hest og en lille gig, som han færdedes rundt med i det nordlige distrikt, Lyngdrup, Langholt Hovedgaard og der omkring. Post-Jens (Laurits Jensen) havde byområdet, men helt op til Sæbyvejen. De bar på store byrder i deres tasker. Aviser og ugeblade samt det oven for nævnte.

Aviserne var:

Højreavisen: Aalborg Stiftstidende.
Venstreavisen: Aalborg Amtstidende,
og den radikale avis: Aalborg Venstreblad,
og senere Socialdemokraten

Ugebladene var:

Hjemmet, Familie-Journalen og Ugens Nyheder

Aviserne var daggamle, men man kunne få de sidste nyheder, hvis man selv hentede avisen, efter at 7-toget om aftenen var kommet. Så udleverede stationsforstanderen avisen. Ligeså søndag formiddag kl.11, men man skulle selv hente den.

Postbudene gik deres tur til fods, som nævnt kørte Post-Wolle dog med hest. Det var først efter 1. verdenskrig, at de fik cykler til at aflaste byrden. En posttur var på ca. 2 mil og det var jo både sommer og vinter i al slags vejr. Det kunne være en drøj tur, når der var snevejr med høje snedriver; men posten kom, og den skulle ud. Det var først omkring 1930, at der gik post ud to gange om dagen og kun i byområdet, så fik man sin avis samme dag, den var udkommet.

Jeg husker en episode fra omkring 1920, da kong Chr.X, bad den radikale consejlspræsident (Statsministeren) om at abdicere. Brugsuddeleren hed Chr. Nielsen. Han havde været på stationen for at hente "Venstrebladet" og han kom farende ind til os. Vi sad ved aftensbordet og spiste. Uddeleren næsten råbte, idet han kom ind af døren: "Har I hørt det? Kongen har afsat regeringen. Der bliver revolution efter dette. Det har kongen ingen beføjelser til!". Far var mere rolig. Han svarede dog lidt benovet: "Ja, lad os nu se, der kommer vel også en dag i morgen. Revolution bliver der vel ikke, men det er da alvorligt nok". Derefter diskuterede de jo så situa-

tionen og der faldt ro over gemytterne.

Postbudene kom jo i næsten hvert eneste hjem dagligt og fik på den måde et særligt forhold til befolkningen. De kom næsten på klokkeslet hvert sted og der var så enkelte steder, hvor der var varm kaffe til posten, når han kom. Ved juletid faldt der også en cigar eller andet mundgodt af til posten. Især de handlende gav dem lidt ekstra, fordi der jo var meget julepost at bære omkring. Folk skrev mange breve, ja, til jul sendte man endog julekort til sine naboer. Når så posten opdagede, at der kom særligt mange breve til enten en datter eller søn i hjemmet, eller tjenestepigen fik brev tit, ja, så var posten og de implicerede jo på en særlig god fod, og hvis kæresteforholdet var mere officielt kunne han godt drille den, der forventede brev med at sige: "Desværre har han ikke penge til alle de frimærker, så han har ikke sendt brev til dig idag". Når han så alligevel stak et brev til vedkommende, så fik han jo et smil eller en lille påmindelse om ikke at drille.

Anker Engqvist

Anker Engqvist er født den 25. juli 1908 i Horsens (Langholt). Søn af snedkermester Niels Chr. Nielsen. Han blev udlært som snedker på faderens værksted. Driver i dag Aalborg ny Begravelsesforretning.

Gadebelysning i Horsens 1912.

I 1976 sendte Anker Engqvist artiklen til bladet "El-nyt", hvor den blev bragt i rubrikken "Gamle minder".

Harald Branth.

Erik Lottrup's artikel har været bragt som kronik i Aalborg Stiftstidende 13. april 1987.

Kildefortegnelse til artiklen:

Traps Danmark
Danske Slotte og Herregårde,
bind 10, 1966
Politikens Danmarks Historie,
bind 12, side 109 og 207
Hedin: Hammer Bakker
Hedeselskabet: Hedens opdyrkning
Harald Branth: Hvad jeg fortalte mine elever
Det biografiske leksikon,
bind 2, 1936-1979
Vort Landbrug, 1893 side 551
Vort Landbrug, 1893 side 621
Elkjær Stammen
Illustreret Tidende 1907, auktionen på Sdr. Elkjær
Vort Landbrug, 1915, side 271
Aalborg Amtstidende 26.6.1915
Vort Landbrug, 1917, side 374
Aalborg Amtstidende 8.8.1917
Torben Hansgaard: Landbrugsrådets tilblivelse, 1976.
»Egnsminde-samlingen i Sulsted« har kopier forvalter J.P. Pedersens arbejdsbog fra Sdr. Elkjær 1884/85
Elevjubilæumsbillede med familien Branth og gl. elever.
Elevholdet 1905/06
Malkeholdet 1905/06

Horsens-Hammer årbog 1987. ISSN 0106-5998. 11. årgang
Årbogen udgives af Horsens-Hammer Hjemstavnsforening
Formand: Chr. Jørgensen
Renskrivning af årbog: Doris Nilsson
Redaktion: Johs. Høgsted Jensen
Tryk: Høgsted/Nyholm print

Årbogen fås ved henvendelse til
Johs. Høgsted Jensen, Møgelbjergvej 58, 9310 Voðskov

